

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Прийма А.М., Брюховецька І.В. (Трускавець)

Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу для життя людей. Забруднення атмосферного повітря, води та ґрунтів у багатьох містах України досягло критичного рівня. Аналіз тенденцій, регіональних і локальних змін у природних екосистемах та біосфері загалом свідчать про нагальну потребу формування у молоді ґрунтовних екологічних знань та культури спілкування з природою, необхідних навичок раціонального природокористування, екологізації практично всіх навчальних дисциплін.

„Гадаємо, — писав В. Сухомлинський, — що школа майбутнього повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Уже через це ми повинні берегти і поповнювати природні багатства, які маємо“.

Екологічне виховання — систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в учнів екологічної культури. Завдання екологічного виховання — сприяти накопиченню екологічних знань, виховувати любов до природи, прагнення берегти, примножувати її, формувати вміння і навички діяльності в природі.

Екологічне виховання передбачає розкриття сутності світу природи — середовища перебування людини, яка повинна бути зацікавлена у збереженні цілісності, чистоти, гармонії в природі. Це передбачає уміння осмислювати екологічні явища, робити висновки про стан природи, розумно взаємодіяти з нею. Естетична краса природи сприяє формуванню моральних почуттів обов'язку і відповідальності за її збереження, спонукає до природоохоронної діяльності.

Екологічне виховання здійснюється на всіх етапах навчання у школі, на кожному з яких ставиться певна мета, завдання, добирається відповідна методика з огляду на вікові особливості школярів.

Перший етап (молодші школярі) — формуються перші уявлення про навколишній світ, про живу і неживу природу, про ставлення до природи, що виявляється в конкретній поведінці на емоційному рівні.

Другий (5—7 класи) і третій (8—9 класи) етапи передбачають накопичення знань про природні об'єкти, закономірності розвитку та функціонування біологічних систем, аналіз і прогнозування нескладних

екологічних ситуацій, закріплення нормативних правил поведінки в навколишньому середовищі. Поглиблюються і розширюються знання про явища і закони природи, розкриваються причини екологічної кризи та обґрунтовуються шляхи збереження природних комплексів.

Четвертий етап (10—12 класи) — завершується узагальненням здобутих екологічних знань, здійснюється моделювання простих кризових ситуацій. У навчальні програми запроваджуються інтегровані курси різних природничо-екологічних дисциплін.

Любов до природи слід виховувати з раннього дитинства. «Дітей, що не вміють ще ходити, — писав Г. Ващенко, — треба частіше виносити на свіже повітря, щоб вони могли бачити рідне небо, дерева, квіти, різних тварин. Все це залишається в дитячій душі, осяяє почуттями радості, і покладе основи любові до рідної природи».

В екологічному вихованні особливого значення набувають предмети природничо-географічного циклу. Біологія і географія розкривають дітям світ рослин, тварин, середовище, що їх оточує. Фізика і хімія дають комплекс політехнічних знань, наукові засади і принципи сучасного виробництва. Історія, правознавство показують неприпустимість варварського ставлення до природи. Предмети естетичного циклу розкривають естетичну сутність природи, її неповторну красу, вплив на людину. Важливу роль у формуванні екологічної свідомості відіграє залучення учнів до природоохоронної діяльності: шкільні лісництва, садівництво, робота в мисливських господарствах та

ін.; робота санітарних загонів захисту довкілля, які виявляють ступінь забруднення повітря, води, зон відпочинку; загонів для боротьби з браконьєрами (діють при лісництвах і рибгоспах); групи швидкої допомоги звірам і птахам у зимовий період; кутки природи в школах, будинках школярів. З природоохоронною роботою пов'язана туристично-краєзнавча робота з дітьми, спрямована на прищеплення їм навичок правильної поведінки в місцях відпочинку, в лісах і на річках та ін.

Результат екологічного виховання — сформована екологічна культура людини, що характеризується різнобічними глибокими знаннями про навколишнє середовище (природне і соціальне); наявністю світоглядних ціннісних орієнтацій щодо природи; екологічним стилем мислення і відповідальним ставленням до природи та свого здоров'я; набуттям умінь і досвіду вирішення екологічних проблем (насамперед на місцевому та локальному рівнях); безпосередньою участю у природоохоронній роботі; передбаченням можливих негативних віддалених наслідків природо-перетворювальної діяльності людини.

Література

1. Маркович Д.Ж. Соціальна екологія. - К.: Рос. ун-т дружби народів, 1997. - 433с.
2. Махортов Ю.А, Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів- Луганск: Лугань, 1999. - 414с.
3. Семенченко П.М. Практика екологического регулирования и охраны окружающей среды / Приаз. гос. техн. у.-т. Донецк, 1997. – 39 с.

ДО ПРОБЛЕМ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ УЧНІВ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Прус І.Є. (Харків)

Реформування освіти передбачає відновлення змісту навчання з орієнтацією на «ключові компетентності», оволодіння якими дозволить учням вирішити різні проблеми в професійному, соціальному, повсякденному житті.

Компетентний – значить знаючий, обізнаний у певній галузі; що має право за своїми знаннями або повноваженнями робити або вирішувати щонебудь, судити про щось [1, с.329].

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання та освіти, поняття компетентності визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та відношень, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, що підлягають досягненню певних стандартів у галузі професії або виді діяльності.

Таким чином, місія сучасної школи, направлена на здобуття базових знань учнями для подальшого навчання, значно поширюється. Сучасна школа прийняла на себе раніше не притаманні їй функції – становлення учня як майбутнього науковця і дослідника. Тому на сьогодні наукова робота учнів вже розглядається як окремий напрямок навчальної та пізнавальної діяльності.

Цей процес не може не торкнутися шкільного вчителя, саме він повинен кваліфіковано розібратися в різноманітті наукової праці і запропонувати учням проведення наукових досліджень. Є думка, що існують три напрямки впровадження науки в школу. Перший – це розвиток наукового мислення школяра і майбутнього громадянина, спеціаліста. Цього можна досягти за допомогою спеціальних заходів, методів і дій безпосередньо в навчальному процесі. Це можуть бути творчі завдання, нестандартні уроки тощо. Ця діяльність учителя охоплює практично всіх учнів. Другий напрямок розвитку наукової роботи в школі – це позакласна діяльність. Вона охоплює учнів, вже